

સ્વ. પ્રો. ડી. પી. ત્રીવેદીના સ્મારક અર્થે
 ધી સીધ કોલેજીએટ ગુજરાતી સર્કલ
 તરફથી ભજવાએલ નાણ્ય પ્રયોગ:

વિનાશ પંથે.

ડાયરેક્ટર :

રા. જગજીવન દા. ગણાત્રા.
 લેખક

રા. જામના

ચુકીકલ્પ ડાયરેક્ટર :

રા. અમૃતલાલ એન. દવે
 સથા

રા. અણપતરાવ એસ. ચૌહાણ.

કીર્તિ ત્રણ આના.

૧૯૩૦.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૫૪૭૬

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૫૪૭૬

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ 'વિનાશપથે' ગાથનો, ટૂંકસાથ

વિષય ૬-૨૮

પ્રાસ્તાવિક.

સ્વ. પ્રેમચંદ્ર ત્રિવેદીના સરળ સ્વભાવે વિદ્યાર્થીઓનાં મન એટલાં તો જીતી લીધાં હતાં કે વિદ્યાર્થીઓ તેમની યાદગીરી માટે કરે તેટલું ઓછું છે. ગમે વરસે તેમનાં આરક નિમિત્તે એક નાટક અમે લખ્યું હતું, તેની ઉપજ “મેમોરીયલ પ્રાઇઝ” માટે પૂરતી નથી એટલે તે ફાંડ વધારવાના હેતુથીજ આ નાટક આજે લખવાય છે.

આ નાટક શ્રીયુત્તમજીને, ખાનગી કમળને લખ્યું અનુરૂપ થઇ પડે તેવી રીતે લખ્યું છે. તેની સીલી તથા વસ્તુરચના ખીજા નાટકો કરતાં અનુકૂળ રીતે ભિન્ન પડે છે તેમ કારણ પણ તેજ છે. મૂળ આ નાટક જેને માટે લખાયેલ તે મુખ્યત્વે શ્રી ભટ્ટી સેવા સમાજે અમને તેને લખવવાની અનુમતિ આપી તેથી અમે તેના અત્યંત ઝાણી છીએ. કવિના ઝાણી છીએ એમ કહેવું તે તેના ઝાણનો લુખ્ખો બદલો વાળવા જેવુંજ છે પણ એવા વિરલ સ્વાર્થત્યાગી પુરૂષોના ઝાણ કોના ઉપર નથી હોતાં ?

નાટકના સર્કલ પ્રયોગ માટે અમને પહેલેથીજ અત્યંત મહેનત લાઇને મદદ કરનાર રા. રા. જગજીવનદાસ ગણાત્રા, અમૃતલાલ દવે, શ્રી. ચાગલા, માસ્તર ગણપતરાવ વગેરેના અમે જરૂર ઉપકૃત છીએ. જ્યારે અકસ્માત અમારી ચાલુ ગોડવાણ અટકી પડી ત્યારે માસ્તર ગણપતરાવે તરજો વગેરે એસારવામાં અમને જે નિઃસ્વાર્થી મદદ કરી છે તેની નોંધ ન લાઇએ તો કૃતઘ્ની ગણાઇએ. ડાયરેક્ટર જગજીવનદાસનું તો આ સર્કલ શાશ્વત ઝાણી છે, કેમ જાણે અમારો તેમના ઉપર હક્ક હોય તેમ દર વખતે અમે તેમની મદદ લાઇએ છીએ. આ વખતે પોતે ધાયલ હોવા છતાં લંગડાતા લંગડાતા પણ અમારી સંભાળ લે છે.

અમારા વિદ્યાર્થી વ્યવસ્થાપકોનાં ક્ષણેનો નિર્દેશ કરવાની જરૂર હોયજ નહિં. દરેક પાત્ર અને દરેક કાર્યકર્તાનું સર્કલ જરૂર ક્ષણી છે; કારણ તેમના ઉત્સાહ વગર, આ નાટ્ય પ્રયોગ સંભવિત ન બનત.

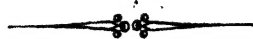
અમારા સર્કલના પ્રેસીડન્ટ રા. રા. ડી. આર. માંકડ, વાઇસ પ્રેસીડન્ટ એસ. કે. પાડક. શ્રી આર. જે. ઠાકર તથા મંત્રીઓ રા. ચિત્રે, મંકાડી, અને ઠાકર જે મહેનત તથા ઉત્સાહ બતાવ્યાં છે તેની તોંધ સહર્ષ લખજો છીએ. રા. ચિત્રે તથા વારીઆએ પોતાની અનેક મુશ્કેલીઓ છતાં જે કામ કર્યું છે તેજ બતાવે છે કે તેમના વગર આ પ્રયોગને શી ખોટ બત !

ડી. જે. સીધ કોલેજ.
કરાચી.
તા. ૨૦-૬-૩૦

એસ. બી. જુનરકર,
પ્રેસીડન્ટ, સ્ટેજ કમીટી,
ગુજરાતી સર્કલ.

ડાયરેક્ટરના બે બોલ.

ધી સીધ કોલેજએટ ગુજરાતી સર્કલ તરફથી ભજવાયેલ “શક્તિ હૃદય” તથા “પરિવર્તન” નામક સામાજિક નાટ્ય પ્રયોગોની અત્રેની ગુણુઆહી પ્રજાએ જે સત્કાર કરેલો તેથીજ આકર્ષાઈને આ વર્ષે પણ પ્રજાપ્રીય સદ્ગત પ્રોફેસર ડી. પી. ત્રિવેદીના સ્મારક અર્થે અગાઉના બે બેલોની પેઠે આ નાટ્ય પણ ડાયરેક્ટ કરવાનું જે સુભાગ્ય મને પ્રાપ્ત થયું છે, તેને માટે હું પોતાને કૃતાર્થ માનું છું, ઉદાર લાગણી દર્શાવી આ પ્રયોગ ભજવવાની રજા આપનાર પ્રયોગના રચનાર અનેક બોધપ્રદ નાટકોના લેખક મહા ગુજરાતના જાણીતા વિદ્વાન નાટ્યકાર રા. જામન તથા મુંબઈ મધ્યેની સુપ્રસિદ્ધ સેવા ભાવી મંસ્થા શ્રી ભટ્ટી સેવા સમાજના કાર્યકર્તાઓ ઉપર પરમ કૃપાળુ પરમાત્માના અનેક આશીર્વાદો ઉતરે એવી મારી તે કલ્યાણકારી કીરતાર પાસે નમ્ર યાચના છે.

મને નડેલા અકસ્માતને અંગે ડાયરેક્ટર તરીકેની મારી ફરજમાં ઘણી ખામીઓ હશે તો આપ રસીલી પ્રજા ઉદાર નજરે જોશો. મારા કાર્યમાં દરેક રીતે મદદ કરનાર કોલેજના વિદ્યાર્થીઓ તથા કાર્યકર્તાઓનો પ્રેમ ખરેખર અવળુંનિયજ છે. મને કીંમતી સંજ્ઞાહ આપનાર મારા સન્નમિત્ર રા. અમૃતલાલ એન. દવે તથા રા. ગણુપતરાવ એસ. ચૌહાણનો હું ઋણી છું.

અસ્તુ,

કરાંચી.
તા. ૨૦-૯-૧૯૩૦
શનીવાર.

લી૦ ભવદીય,
જગજીવન દામોદર ગણુત્રા.

❧ વિનાશ પંથે. ❧

❧ પુરુષ પાત્રો. ❧

રંગીલદાસ.....એક તુમાળી ઉમરાવ	મી. રંગીલદાસ વારીયા B.Sc.
રમણલાલ (બળદેવ)...વિમુનો પતિ	,, રામભાઈ ઠાકર.
રમેશ (કાળીઓ)...નાગનાથનો પુત્ર	,, હિંમતલાલ રાવલ.
નાગનાથ (નગીનદાસ)...રમેશનો પિતા	,, નાનુભાઈ ભટ્ટ.
બકુલ (પુષ્પા)...નાગનાથનો નાનો પુત્ર	,, લક્ષ્મીશંકર આચાર્ય.
માણેકલાલ...રંગીલદાસનો મુનીમ	,, તુળબરારમ ઠાકર.
અમથાલાલ...એક શ્રીમંત ગ્રહસ્થ	,, મણીશંકર ઠાકર.
છબીલ...તેનો સ્વચ્છંદી પુત્ર	,, ગીરધરલાલ રાવલ.
રાઠોડ.....રંગીલદાસનો શોકર	,, ગદુલાલ વ્યાસ.
હબુ.....અમથાલાલનો નોકર	,, દીવાન B. A.
માવલો } એ ધાડપાકુઓ	,, પ્રાગજી બુદ્ધભટ્ટી.
શીવલો }	,, પદ્મનાભ લોઢા.
ડાક્ટર ...	,, માંકડ.
ઇન્સ્પેક્ટર ...	,, શર્મા.
વકીલ ...	,, ગાંધી.

— સ્ત્રી પાત્રો. —

હંસા.....રંગીલદાસની સ્વચ્છંદી સ્ત્રી	મી. પ્રભાકર ચિત્રે B. Sc.
વિમુ.....રંગણીની સ્વચ્છંદી સ્ત્રી	,, શુક્લ.
ઇંદુ.....રંગીલદાસની સુશીલ પુત્રી	,, સુમન દેસાઈ.
દમડી.....હંસાની નોકર	,, કેશુભાઈ પટેલ.

Vinash-Panthe

SYNOPSIS.

Seth Rangildas has two daughters: Vimoo and Indoo. Vimoo who is married to Raman is married to Raman is frivolous, while Indoo is of mild and social temper. Chabil, the son of Amthalal—a wealthy merchant requests Rangildas for the hand of Indoo. Rangildas, being hard up, is prepared to marry Indoo even with Amthalal, a man of 65.

Ramesh, a Son of Nagnath, once a partner of Rangildas and still his creditor, is knocked down by car near Rangilda's bungalow. Indoo nurses him inspite of her father's opposition and consequently falls in love with him. Knowing of Indoo's love for Ramesh, Ragildas tries to get her married to Amthalal, but at the last moment, Raman intervenes and stops the marriage by taking away Indoo to his place.

Rangildas, in order to fetch Indoo back, contrives a plot to get Raman and Ramesh out of way and takes her away. Ramesh, out of pangs of Separation, becomes almost love-mad.

Hansa the autocratic wife of Rangildas and the mother of Indoo and Vinoo, is in criminal intimacy with Rathod, the Chauffeur. Vinoo is the issue of these two. The Chauffeur, in spite of being a vagabond himself, does not like Vinoo to go astray and for that, he forces Hansa to confess the fact of Vinoo being his daughter. Rathod finding the monetary position of the family going down, contrives to remove all the jewellery of Hansa, with the help of his accomplices. The latter fight over their individual shares and run away at the sight of Raman, leaving all the loot on the spot. Ramesh is persuaded by Raman to utilize the jewellery to save his family from the opposition of Rangildas and gain back Indoo.

Nagnath, the father of Ramesh disguises himself as a Nagar Seth and comes forward to help Rangildas in his financial crisis. Rangildas, in return, agrees to marry Indoo to his son Ramesh now in disguise as Ramesh studying at a College. The marriage is settled and on the day of ceremony, the real fact comes out as to the identity of Nagnath and Ramesh. Rangildas resents the plot and refuses to abide by the contract, but Nagnath silences him by disclosing the fact of Hansa having fled with the chauffeur and Vinoo having disappeared. At this juncture, appears on the scene and demands his dues from Rangil, who being provoked, tries to shoot at Amthalal, but a Brahmin falls victim to the firing.

Rangildas, to save himself from the police, runs away and in jungle finds Hansa with the chauffer. The police trace Rangildas. Hansa, to save herself and to place the chauffer and Rangildas into the hands of the police, cries for help. Rangildas runs away, but the chauffer kills Hansa and he himself is killed by the police. Rangildas is then hotly pursued by the police.

Vimoo, who has gone astray, is not accepted by her husband and out of remorse, she prepares a bowl of poison. Rangildas feeling exhausted from the pursuit, drinks the poison prepared by Vimoo taking it to be water, and dies on the spot. Vimoo, realizing the fruit of her folly, drinks the remnant of the poison and kills herself, after begging pardon of her husband for her deeds. Thus, the family excepting Indoo, which was running to the **PATH OF DESTRUCTION**, comes to an end and Indoo is reunited with Ramesh.

THE END.

તમારી તાકાતનાં મરણ પામેલા તત્વોને
સંજવન કરો.

શક્તિ સંજવિની ગોળીઓ

આવી અન્યથા અસર કરશે.

અશક્તિ અને આળસથી સુતા રહેનારને બેઠા કરે છે,
બેઠા રહેનારને ઉત્સાહથી ઉભા કરી કામમાં જોડે છે,
લોહીની ફીકાશને દૂર કરી તેમાં ચળકતો

લાલ રંગ ભરે છે,

ચેહેરાની ઉદાસીને ઉઠાવી દબાવે તેમાં ચળકાટ લાવે છે.

તથા

શરીરની દરેક નાડી તથા દરેક સાંધામાં મજબુતી
લાવનારું તત્વ દાખલ કરી દરેક અવયવને
તેનો લાભ આપે છે.

કિંમત:-

ગોળી સાઠની ડબ્બી ૧ એકના રૂપિયા ૧૨.

(આમાં કંઈપણ કમીશન આપવું પોસાદ શકે તેમ નથીજ.)

વૈદ્ય શાસ્ત્રી મણીશંકર ગોવિંદજી

કરાચી આનંદ

બંદર રોડ.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય

જામનગર-કાઠિયાવાડ.

વિનાશ પંથે.

— નાટકનો ટુંક સાર. —

અંક પહેલો.

મંગલાચરણ.

પ્રવેશ પહેલો.

સ્થળ:—શેઠ રંગીલદાસનું શણગારેલું દિવાનખાનું.

રંગીલદાસની બે પુત્રીઓ ઇંદુ અને વિમુનો વિનોદ. જમીલનો પ્રવેશ, ઇંદુની ટીખળ. મોટરનો ભોગ થઇ પડેલા રમેશને નોકરોએ ઇંદુની આજ્ઞાથી ઉઠાવી લાવ્યો. રંગીલદાસે આવી ગુસ્સે થવું. ઇંદુને હપકો. પિતા પુત્રી વચ્ચે તકરાર, અંતે ઇંદુના આગ્રહથી રમેશને બંગલામાં રાખી સારવાર કરવા કબુલ થવું.

પ્રવેશ બીજો.

સ્થળ:—અમથાલાલનું મકાન.

દબુ ને દમડીનો વિનોદ. જમીલે આવી ઇંદુના હાથના ઉમેદવાર અમથાલાલને ખનાવ્યો. માણેકલાલનો પ્રવેશ, અમથાલાલનો ગોટાળો.

પ્રવેશ ત્રીજો.

સ્થળ:—શેઠ રંગીલદાસના બંગલાનો એક રૂમ.

વિમુનો રમણને કપડાનું બીલ ચુકવી આપવાનો આગ્રહ, રમણનો સખત હપકો. વિમુએ રમણનું અપમાન કરવું. રંગીલદાસ અને હંસાએ આવી રમણને હુતકાર્યો. ગુસ્સે થયેલો રમણ વિમુને મારવા ધસે છે. ઇંદુનો રમણને નમ્ર હપકો. વિમુ અને ઇંદુ વચ્ચે રમેશને માટે તકરાર. અંતમાં અપમાનીત થયેલા રમણ અને રમેશે ઘર છોડી જવું.

(૨)

પ્રવેશ ચોથો.

સ્થળ:—શેઠ રંગીલદાસના ખગીયાને લગતો એક ભાગ.

દમડીને જોઈ રંગીલદાસનું મોહીત થઈને ગળામાં સોનાનો હાર પહેરાવેલો. વિનાશ પથે જતી વિમુખે જોતું. જખીલે હથ સાથે આવી રંગીલદાસને ખનાવેલો. અમથાલાલે આવી રંગીલદાસને નીકળતાં નાણા ચુકવી આપવા દમ મારવો. રંગીલદાસે ઈંદુ આપવાનું વચન આપી શાંત કરેલો. જખીલનો ખળાપો.

પ્રવેશ પાંચમો.

સ્થળ:—શેઠ રંગીલદાસના ખંગલાનો પાછલો ભાગ અને ખગીચો.

રમેશની શોધમાં નીકળેલા નાગનાથ અને બકુલનો રંગીલના ખંગલાના કંપાઉન્ડમાં પ્રવેશ. ભુખ અને થાકથી ખુણામાં પડી ઉઘી જવું. ઈંદુની છેલ્લી વિદાયગીરી લેવા રમેશનું રમણ સાથે દાખલ થવું. નાગનાથને ભીષ્મક માની એમને ઓઢાડવા વસ્ત્રો લેવા રમેશનું ઈંદુ પાસે જવું. જખીલ અને વિમુનો પ્રવેશ. રમેશ સાથે ઈંદુને આવતી જોઈ ખન્નેનું છુપાવું. ઈંદુએ આવી નાગનાથને વસ્ત્રો ઓઢાડવાં. રંગીલદાસનું દાખલ થવું, મધરાતે ઈંદુ સાથે રમેશને જોઈ રંગીલદાસનું છેડાવું. ખન્ને વચ્ચે આડા વ્યવહારની શંકા, વિમુએ ખગતી આગમાં ઘી હોમવું. દરમ્યાન નાગનાથનું પ્રકટ થવું. રંગીલ અને નાગનાથ વચ્ચે ટપાટપી. ઈંદુની હાંસી. રમેશનેજ પરણવાની ઈંદુની દ્રઢ પ્રતિજ્ઞા. વિમુના આગ્રહથી અમથાલાલ સાથે ઈંદુના લગ્ન કરવા રંગીલદાસ તૈયાર થાય છે. રમણે આવી ઈંદુને ખચાવી લઈ જવી.

— ટેબલો. —

પ્રથમ અંક સમાપ્ત.

અંક બીજો.

પ્રવેશ પહેલો.

સ્થળ:— નાગનાથનું ગરીબ રહેઠાણ.

બકુલ અને ઈંદુનો મધુરો વિનોદ. કંગાળ થઇ પડેલા રમેશ તથા એના કુટુંબનું રમણ પોપણ કરતો હોવાથી રમેશનો શોક. રમણનું સાંત્વન. રંગીલે યુક્તિ કરી ઈંદુને ઉઠાવી લઈ જવી.

પ્રવેશ બીજો.

સ્થળ:—શેઠ રંગીલદાસના મહાબળેશ્વરના બંગલાનો એક ભાગ.

ચેંજ માટે મહાબળેશ્વર આવેલી હંસા પાસે રાઠોડે પગારની માગણી કરવી. માણેકલાલે આવી રંગીલદાસની હાલત બીલકુલ નાદાર હોવાનું જાહેર કરવું. હંસા અને વિમુનો ગભરાટ. છબીલે આવી ઈંદુના હરણ સંબંધી ડકસો હાંકવી, રંગીલનું ઈંદુને લઈ આવવું. હડીલી ઈંદુને ચાણકનો માર. રાઠોડનો પગાર ચુકવી આપવા હંસાએ રંગીલને કહેવું. રંગીલ અને હંસા વચ્ચે તકરાર. રાઠોડે હંસાની પર્સમાંથી મુબ્બના બંગલામાંની ત્રીજેરીની આવીઓ ચોરી જવી.

પ્રવેશ ત્રીજો.

સ્થળ:— રસ્તો.

હંસાના દાગીના ચોરી આવેલા રાઠોડના દોસ્ત માવજાનું છુપાવું, એની પાછળ બે મવાલીઓનું પડવું, ઈંદુના વિયોગે રમેશ બહાવરો બની ન્હાસી ગયો હોવાથી રમણ અને નાગનાથે શોધતા આવવું, રમણે દિલાસો દઇ નાગનાથને ઘેર મોકલવો.

પ્રવેશ થાથા.

સ્થળ:— જંગલ

બ્લાવરો રમેશ અહીં તહીં ભટકે છે. ત્યાં રમણુનો પ્રવેશ. રમેશનું ન્દાસવું, પાછળ રમણનું જવું, દાગીના સાથે માવલાનો પ્રવેશ. મવાલીઓને હાથે માવલો ઠાર. રમણ અને રમેશને આવતાં જોઈ દાગીના ત્યાંજ મુકી માવલાનું ન્દાસવું. રમણે રંગીલદાસના દાગીના ઝોળખાવાં રંગીલનીજ તલવારથી રંગીલનું માથું કાપવાનો નિશ્ચય.

પ્રવેશ પાંચમો.

સ્થળ:— અમથાલાલનું મકાન.

અમથાલાલનો પ્રવેશ. ઢબુને મધરાતે મળવા આવેલી દમડીનું છખીલ અને વિમુને આવતા જોઈ અમથાલાલની ખુરશી પછવાડે છુપાવું. વિમુ અને છખીલની પ્રેમચેષ્ટા, વિમુની નજર દમડી ઉપર પડવી. બંનેએ ભુદાને બનાવવાનો નિશ્ચય કરી બહાર નીકળી જવું. ઢબુએ આવી બારણું ઠોકવું. બાબરુ બચાવવા ગભરાયેલો નિર્દોષ અમથાલાલ કરંડીઆમાં છુપાય છે. દમડીએ બારણું ઉઘાડી ઢબુને દાખલ કરવો. તરતજ છખીલ અને વિમુનો પ્રવેશ. બીજા કરંડીઆમાં દમડીનું છુપાવું, અમથાલાલને બોલાવવા માણેકલાલનું આવવું. પાંકેલા લાકુસ અને કાચી પાયરીનો ઘોટાળો.

પ્રવેશ છઠો.

સ્થળ:— ધર્મશાળા.

રંગીલપર વેર વાળવાના નિશ્ચયવાળા નાગનાથ અને રમણે જંગલમાંથી મળેલા લંસાના દાગીનાનો ઉપયોગ કરી છુપે નામે રહેવું. માણેકલાલની યુક્તીથી પૈસાનો ભુખ્યો રંગીલ નગીનદાસ (નાગનાથ) ને ઉત્તમ શીકાર સમજી એના પુત્રને ઇંદુ આપવા કબુલ થાય છે. રંગીલે સર્વને પોતાના બંગલે રહેવા તેડી લઈ જવા.

પ્રવેશ સાતમે.

સ્થળ:— શેઠના અંગલાનો એક હોલ.

રાઠોડ પર રંગીલનું વહેમાવું, હંસાના દાગીના નગીનદાસ પાસે મોટંગેજ મુકવા રંગીલનો નિશ્ચય, ઇંદુનો પ્રવેશ. છુપે વેશે આવેલા રમેશે ઇંદુને અચાવવી, રમેશ તથા ઇંદુનું જવું. હંસા તથા રંગીલે દાગીના માટે લડતાં આવવું. હંસાએ પોતાના દાગીના સેફ ડીપોઝીટમાં મુકવા જવું. રંગીલની નીરાશા છુપાવેશમાં રહેલા રમણે ઇંદુ માટે અનાવેલા દાગીનાની પેટી લઈ દાખલ થવું. રંગીલની ઘેર નીરાશામાં આશાનું ફીરણ. રંગીલનું જવું. રમણે વિમુને દાગીના ખતાવવા, વિલાસી વિમુનું દાગીના જોઈ મોહાંધ થવું. અળદેવ (રમણ) અને વિમુની શૃંગાર એષ્ટા.

પ્રવેશ આઠમે.

સ્થળ:— શેઠના અંગલાનો વિશાળ હોલ.

છુપા વેશમાં રહેલ અકુલ (પુખ્ત)એ છપ્પીલને અનાવવો; અંનેનું મ્હુપાવું, દાગીના ચોરાઈ જવાથી હંસાએ ગલરાટમાં આવવું. રાઠોડે જુમાળુમ ન કરવા દમ મારી ખુનની ધમકી આપવી. વિમુએ આવી હંસાને અચાવવા રાઠોડને વિનવવું. હંસાએ રાઠોડનો તિરસ્કાર કરવો. રાઠોડ વિમુનો બાપ છે એમ જાહેર થવું. વિમુનો કલ્પાંત રાઠોડનો વિમુને સન્માર્ગે ચાલવા ઉપદેશ; બાદ રાઠોડે હંસાને લગ્ન દરમ્યાન લઈ જવી. ઘેર નીરાશા. અળદેવ (રમણ) નો પ્રવેશ, પોતાને કોઈ એકાંત સ્થાનમાં લઈ જઈ રાખવાનો વિમુનો અળદેવને આગ્રહ, અળદેવ વિમુને ઉઠાવી જાય છે.

પ્રવેશ નવમો.

સ્થળ:— શેઠનો વિશાળ હોલ.

ઇંદુ સાથે રમેશની મીઠી ચેષ્ટા, નીરાશ થઇ ઇંદુએ જવું, ઇંદુના લગ્નની સંપૂર્ણ તૈયારી થઈ ચુકેલી હોવાથી નાગનાથે રંગીલને લગ્ન જલ્દી કરવાનો આગ્રહ કર્યો. રમેશનો પ્રવેશ, રમણ અને નાગનાથ નો દાવ. રંગીલની શીકસ્ત, ઇંદુ અને રમેશનો હસ્તમેળાપ, બાદ લગ્ન અટકાવવા તથા લહેણ વસુલ કરવા અમથાલાલનો પ્રવેશ. રંગીલે ગુસ્સે થઈ અમથાલાલ સામે અંદુક ફેંકી. બુલમાં બ્રાહ્મણનું ખુન. રંગીલનું ન્હાસવું.

— રજ્જો. —

અંક બીજો સમાપ્ત.

અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ પહેલો.

સ્થળ:— જંગલમાં એક કંગાલ કુપડી

દાડ પી મસ્ત થએલ રોહોડ હંસાને જંગલમાં પોતાની સાથે જોર જુલમથી ડિપાડી લાવ્યો છે. રોહોડ ઉંઘી જાય છે. હંસા રોટલો ખાતી નાગનાથની નજરે પડે છે, બાદ ખુન કરી ભાગી છુટેલ રંગીલદાસ ગલરાટમાં ત્યાં આવી હંસા પાસે રોટલા માટે માગણી કરે છે. હંસાનો ઈન્કાર, રોહોડનું જાગી ઉઠવું. બંને વચ્ચે તકરાર, રોહોડની પીસ્તોલથી હંસા મરણ પામે છે. પોલીસને હાથે રોહોડનો અંત. નાગનાથનું વિસ્મય થવું.

પ્રવેશ બીજો.

સ્થળ:— વિમુનો એકાંતવાસ.

બળદેવને આવતો જોઈ વિમુ છખીલને સંતાઈ જવા કહે છે, પાપના ડંખથી મુંઝાતી વિમુનો શોક, વેરની ધુનમાં બળદેવના (રમણના) દીલાસાના રૂપમાં થતા કટાક્ષોથી વિમુનો ગલરાટ, બળદેવે પોતાના ખરા સ્વરૂપમાં જાહેર થઈ વિમુને મારી નાખવા ધસવું. રમેશનો પ્રવેશ તથા ઠપકા, વિમુનો પચ્ચાતાપ; ખરા ભેદ ખુલ્લો થતાં રમણનું દીલ પીગળે છે. રમણ તથા રમેશ છખીલને ઘરમાંથી કાઢી મુકે છે.

પ્રવેશ ત્રીજો.

સ્થળ:— અમથાલાલનું મકાન.

મરવા પડેલ અમથાલાલ તથા છખીલનું સુધરી જવું, વૈદે આવી અમથાલાલને દવા આપવી; દરમ્યાન છખીલે વીલને માટે વફીલને ખોલાવી લાવ્યો, સત્રીપાતની ધુનમાં અમથાલાલે ચાર વારસો ઠરાવવા; અધા વચ્ચે તકરાર, દરમ્યાન અનાડી વૈદની પડીક્રીના પ્રતાપે અમથાલાલનું ઊગરી જવું; બાદ સર્વને કાઢી મુકવા.

પ્રવેશ થાથા.

સ્થળ:— રંગીલદાસના અંગલા સાથેનો અગીચા.

ઈંદુ તથા રમેશનો હાસ્ય વિનોદ જોઈ વિમુનું હૃદય મંથન !
 બાદ રમણની સુચનાથી જંગલમાંથી મળેલા ઝવેરાત બદલ
 ખાત્રી કરવા રમેશ ઈંદુ પાસે જાય છે, વિમુ તથા રમણ એકલા પડતાં
 અભોક્ષ હોવાથી બંનેની મુંઝવણ, રમણ આખરે વિમુને બોલાવ્યા
 વગર ચાલી જાય છે. વિમુને આઘાત થવાથી રડતી જોઈ રમેશ
 દિલ્લાસો આપે છે. રમણનું ચરણોદક લાવી આપવા વિમુની માગણી;
 બંનેને એકલા જોઈ ઈંદુનું વહેંચાવું. સત્ય સમજતાં ઈંદુનો પસ્તાવો,
 નાગનાથ આવી હંસાના મરણના ખબર આપે છે. વિમુ સિવાય સર્વ
 રમણને ખબર આપવા જાય છે. જીવનથી કંટાળી ગયેલ વિમુ
 છુપાવી રાખેલ ઝેરનો પ્યાલો તૈયાર કરે છે. એટલામાં ભિખારી
 લાલતમાં ભટકતો રંગીલદાસ આવી ચડતાં છુપાઈ જાય છે. ભુખથી
 તરફડતો રંગીલદાસ નાગનાથની નજરે પડતાં તેને માટે ખાવાનું
 લેવા નાગનાથ અંગલામાં જાય છે, અતિ તૃષ્ણાથી પીડાતો રંગીલદાસ
 વિમુએ પોતાના માટે તૈયાર કરેલ ઝેરનો પ્યાલો પીએ છે. વિમુએ
 દોડી આવી તેને અંટકાવવો; ઝેરની અસરથી રંગીલદાસ મરણ પામે
 છે. બહાવરી બનેલી વિમુ પ્યાલામાં બાકી રહેલું ઝેર પી જાય છે.
 રમેશ રમણનું ચરણોદક લઈ પ્રવેશ કરે છે. ક્ષમા ચાચતી વિમુનો
 રમણ અંતે સ્વિકાર કરે છે; બાદ વિમુના જીવનનો અંત અને વિનાશ
 પથે ચડી અંતે ક્રમેતે મરણને શરણ થયેલા પિતા અને પુત્રી માટે
 સર્વનો શોક !

શાન્તિ !

શાન્તિ !!

શાન્તિ !!!

શારદા સ્તવન.

વંદુ દુઃખહારી મંગલકારી
વાલન મયૂર વીણા ધારી
જ્ઞાન તણો કરો હવે પ્રકાશ
જન હૃદય તીમિર નીવાર
સફલ કરો મમ અભિલાષ
શારદે તવ વિભુતી ભારી—વંદુ
ભારતમાલી શાન્તિ સ્થાપ
કલેશ દોષ તાપ કાપ
આનંદ મંગલ સધળે વ્યાપ
એજ યાચના માત મહારી—વંદુ

(રા. ખંસીધર કુંડલાકર)

શ્રી ગણેશાય નમઃ

વિનાશ પંથે.

[૨]

સરલા—અગ્નિલ વિશ્વનાં આણું આણું, નૃત્ય કરે અવિરામ
પંચ મહાભૂત નાચતાં, આ કાલ અન્યો તમામ

જડ હેયાંના નો'ય એ લલાવ,
દિવ્ય નૃત્યનાં અમોલાં છે ભાવ.
શીલ સૌદર્ય સજની સોલાવ,
પ્રભુ પંથનો સનાતન એ લલાવ—જડ

શંકર નાચે, શક્તી નાચે, પુરૂષને પ્રકૃતિ નાચે,
મોહન નાચે, માયા નાચે, રંક ને રાયા નાચે
યોગી ભોગીનો એ સ્વભાવ.....દિવ્ય૦
નટવર નંદલાલ નાચે, ગોપી ગૌ ગ્વાલ નાચે,
ભુગ ભુગ જડ જીવ નાચે, શાને ખહેની તું ન રાચે
નાચે ન કોણ એ ખતાવ.....દિવ્ય૦

- છબીલ—તારી કીકીએ કાળજી કોરાય,
કાકી જાય, ન સહેવાય, જીવ જાય,
ઇંદુ—ઓ ધાયલ, ગોઝારાં કરશે ન આંગણાં.
છબીલ—જાનું જાનું અમ ચીતકું ચોરાય,
કંઈકે થાય, ન સમજાય, લાય લાય,
ઇંદુ— ઓ સાજન, ઉઘાડાં રાખો ન આરણાં
પ્રીતિને પંથે, તો કફના છે અંતે
લાય લેયાની હોળી કેમ સ્હેશે.
છબીલ—પૂરણપોળી ભલે પચતી ન પેટે,
તજસે ગમાર કોણ કહેશે—હો ધાયલ
ઇંદુ— લડ લડ થાશે વાટે ને ઘાટે
ત્યાં મહોળતના લલાવ કેમ લેશે,
છબીલ—હાંતી જગરનો જુનો હું નેગી,
મરવાને સ્થાન મને દેશે.—હો ધાયલ

- હયુ—ઓ મારી ડમરી તું તો મડમરી
દમડી—હયુ તું મારો લાયબો
હયુ—સારી ને પોલકું પહેરીને આવજો
ચોપાટીપર કરી વાયદે—
હયુ—ટાઇ કોલર હેટ જુટ પગમાં રોગાનના
દમડી—હોનીડાને હાટે લઈશિ એરીંગ હું કાનના
જઈશું દુરતમાં તાડી પીવાને
મીડી આનદે દહેર ત્યાં ઉડવશું—
હયુ—હાએમ મડમની કાની રવાખથી
હંગાથે ફોટો પડવશું—

[૫]

રમણુ—પ્રણયને પથે જશો ન કાઠ

શાણુ, ન ત્યાં સુખ શાંતિ
અંતરની છે પીડ ખુરી,
વિદારે હાય કાણુ જગમાં—
કામળ ભાળી ગુલાબ,
લલચાય દીલ ચ્હાય
સુમન રહેલ ન ચુંટવો એ,
કાતીલ શુળ ઝેરી ભોંકાય—

[૬]

વિમ્બુ—અલખેલા ! અમને ઓથ તમારી
ખીલડાં દેશો ચુકાવી—
હારી કરો હસી કાં હો પ્રિયતમ,
હોંસ ભરી હું આવી,

રમણુ—કહેશો જરી દીલદાર મને
ધર લાવ્યા શું શું વસાવી—અલખેલાં

વિમ્બુ—પદ પાઉડર, સાણુ, શુઝ પીનને
સેંટ લવંડર લાવી,
રંગબેરંગી સાડી કરાવી
ગલ્લ કમરખંધ રૂમાલ સુંદર
સોંઘા લાવી ઉઠાવી—અલખેલાં

રમણુ—નથી ખિલડાં પણ ફૂર ખિલડાં,
જાના છુપતા આવી,
ઠાવકા થઇ આખર ફેસલાવી.
નાશ કરે ધરવરનો, ચંચળ ઉંદરડી સપડાવી—અલખેલાં

વિમુ—અમૃત ઘુંટડા જીવનમાં ન પીધા લીધા

અવનવા નેલનાં કંઈ લહાવરે

હો એનો એજે ગયો અવતાર

મીઠડો મોલન મીઠી ગોઠડી કરે

ઝરે નયનેથી મીઠા મીઠા લાવ રે

હો ત્યાંતો સ્વર્ગ અને સંસાર

દીવડું તોફાને ચઢ્યું મનડું મસ્તાન અન્યું

ચીતડું ચંચળ અન્યું હાય કેમ જાય સહ્યું

છખીલ—નયન કટારી મારી, લાગી આરપાર એ કારી

કાતિલ કેવી બેધારી, તન મન જીવન હરનારી—

પ્રથમ અંક સમાપ્ત.

Telegraphic Address:-

"INDIAN."

Telephone No.

988.

RESERVED

FOR

The English Book Stall

Managing Agents:

"Times of India."

Booksellers & Stationers,

ELPHINSTONE STREET,

Camp-KARACHI.

અંક બીજો

[૮]

ઈંદુ—વાહ! વાહ! દીયરજી ખુબ કરી (૩)
 વાતો વ્યહવારની ખરી, (૨) જ્ઞાનથી ભરી
 શરમ પરહરી—વાહ૦

બકુલ—ખોટી શરમે દેશનું ગાડું, ચીલે અવળે ચાલ્યું
 બાળ લગ્નને વૃદ્ધ વિવાહ સમ
 પિશાયોએ ઘર ઘાલ્યું
 કરી ભાષણો શું ઉકાળ્યું,
 આચારમાં મીંડું વાળ્યું—વાહ૦

ઈંદુ—કાચી વય. તોયે પાકટ, બુદ્ધિનાં આ શા ચાળાં
 પાત્ર પ્રમાણે મળતાં જ્ઞાન વિદ્યાનાં
 ક્ષણ રસાળાં,

બકુલ—સંસાર વિશાળ છે શાળા
 શીખે ત્યાં બુદ્ધ બાળા—વાહ૦

[૯]

ઈંદુ—રમણી રીઝાય નવ એમ, રસીકવર શીખો રીઝાવતાં,
 રમેશ—પ્રમદા સમજાય નવ પ્રેમ, બતાવશે પ્રમદા નયનો નચાવતાં,
 ઈંદુ—ક્ષપટ નર નારીનાં નયનો હો નાચતાં,
 સાચા શુદ્ધ પ્રેમીનાં હૈયા નિત રાચતાં
 શીખાય ના-એ-બતાવતા,

(૧૫)

રમેશ— અતાવશે નયનો નયાવતાં—રમણી.
નર હો ચતુર તોયે નારી ન રીઝે,
અંતરના એ ભેદ કેમ જાણીએ.

ઇંદુ—ભેદી છો પુરા

રમેશ—અધુરા પાઠ આવડે,

ઇંદુ—શીખ્યાં હો જાદુ ચક્ષાવતાં,

રમેશ—અતાવશે નયનો નયાવતાં—રમણી.

[૧૦]

રમેશ—વીજળી ચમકે આજે શાને,

શોધી દે હો ચપળા

છુપાઈ ક્યાં પ્રિયા એ બહાલી...વીજળી

ભીરૂ બાળા ભુલી પ્રિયાને

રિસાઈ શાને, સંતાઈ શાને, ચાલી

લહોશે કાળુ આંખડી, ભીની તારી નિલાળી...

[૧૧]

છબીલ—ડોન્ટ કર કરીને, બસ દહેર કરીને
દુનીઆના હો ખેલ બધા ખેલીએ

વિમુ— લોક લાજ તજીને, નફટાઈ સજીને
માન મર્યાદાને હો કેમ મેલીએ

વિમુ— પ્રેમનો છે એ પ્રકાર, કાંઈ સમજી ન સાર

છબીલ—પ્રાન પ્રીતિના સોંધા નથી દીલગન

વિમુ— કેમ પ્રેમનો એ કાયડો ઉકેલીએ—

છબીલ—જીવનનો સાર ધક્કના લ્હાવા, થઈ બાવા

વિમુ— લોક થુકે ત્યારે, કરવું શું મારે

છબીલ—સુધારાના બહાને મોટર ધકકીએ—

(૧૬)

[૧૨]

અમથાલાલ—હું ફસાયો દમડીની આ જાળમાંરે,

કાળી ડીલી ચોટી આ કપાળમાંરે,

દમડી—હેઠ એવું બોલમાં,

અમથાલાલ—ઓ વંતરી દહિં ઘોલમાં,

છળીલ—વાહ કમાલ કીધી કરંડીયાની પોલમાં,

અમથાલાલ—(આજ) ઘાલી મેં ધુળ ઘોળા વાળમાંરે—કાળીં

ઢધુ—સંતાડી સોડમાં, આ દમડીકાં જોડમાં,

છળીલ—સાન બાન બુલ્યાં ધક્કની ઘોડઢોડમાં,

અમથાલાલ—(તાર) ડાયું ઓ દમડી દેખાડમાંરે—કાળીં

૧૩]

રમણુ—રસીક રસીફી સાથમાં રસ ગસ હૈયાં થાય,

વિમ્બુ—આશ તરંગે ઉછળાતું, જોગન જોલાં ખાય,

રસ બીના રસરાજ, દીધાં દીલડાં હો,

પાખાં ન ઠેલશે.

મીઠા મોંઘા મહેમાન, માયા બાંધી

વિસારી ન મેલશે.

રમણુ—આવીને હોબો અતિથી હો આંગણે,

અંધાયા હૈમાં સલુણી રનેહ તાંતણે,

વિમ્બુ—અંધાધ અંધનમાં રસીયા રંગે કેમ ખેલશે—

હૈયાં બમર સમ નરના કઠોર હોય,

રમણુ—ચોરી દીલ સરજેરી કરવી કઠોર હોય

વિમ્બુ—છોડો છોડો, મારો પાલવ મર્યાદા ન મેલશે—

—રસબીનાં

“વાંશો” ને “પેરીસ”

એ શું છે ?

વાંશો ને પેરીસ:—એ શુદ્ધ સ્વદેશી બનાવટ છે.

વાંશો ને પેરીસ:—મેલનો કટ્ટર દુશ્મન છે.

વાંશો ને પેરીસ:—ચીકાશવાળા ડાઘા નીકાલવાનો વગર ડાકટરી ઇલાજ છે.

વાંશો ને પેરીસ:—સમય બચાવીને મીત્રની ગરજ સારે છે.

વાંશો ને પેરીસ:—આફતના સમયમાં ઘરમાં એક આશીર્વાદ સમાન છે.

વાંશો ને પેરીસ:—સુતરાઉ, રેશમી તથા ગરમ કપડા, સોના ચાંદીના ઝવેરાત, આરસી, મારબલ. કાચનો સામાન વીગેરે થોડી મહેનતે ને ખર્ચે સાફ કરે છે. દરેક વેપારીને ત્યાં મળે છે.

ખાસ મળવાનું ડેકાથું: સીંધ સ્વદેશી સ્ટોર્સ. લી. કરાચી.
વધુ વીગત માટે પુછો: મીસન ડેરી ફાર્મ (પ્રાંચ)
બંદર રોડ, કરાચી. પો. બો. ૨૬૫.

અત્યારનો જમાનો !

આર્ટિસ્ટિક પ્રિન્ટીંગ માગે છે

: જોવું કે :

નાનું વિજીટીંગ કાર્ડથી એક મોટું કેટલોગ હોય,

સફાઈદાર કામ, અસરકારક ગોઠવણી,

અને સુંદર ગેટઅપ

એની મુખ્ય બાબતો છે.

❁ યુનિવર્સલ પ્રિન્ટીંગ હાઉસ ❁

એના ઉત્તમ અને વાચકસર કામ માટે ખાસ વખણાય છે.

તહમને ખાત્રી કરવા આમંત્રણ છે.

: યુનિવર્સલ પ્રિન્ટીંગ હાઉસ, :

ખોરી ગાર્ડન, -કરાચી.

(૧૮)

[૧૪]

બકુલ—મારી છેડ ન કરશો રસીયા,
 હું તો રહી ગઈ બાળ કુંવારી
 પિયુ પિયુ કરતી પોકારું તોયે
 ન મળતો રસીક વિહારી

છબીલ—છેલ છબીલો લાગું સુંદર, એડીફટમાં પહેલો નંબર,
 સોળ વરસનો સોહામણો નર, ઘર શોભાતું એવો છું વર,
 ડોહાવી દહિં દીલકું તારું એકર લે સ્વીકારી,
 હસતી, રમતી, છો મનગમતી, ડીઅરી થઈ જા તું મારી,

બકુલ—રાત પડે ઘર લેટ ન આવે, મિનજાળ જાતાં તરત મનાવે,
 નવા નવા નિત લાડ લડાવે, લાજ કહીને હુકમ ઉડાવે,
 સેવક થઈ સાચવતો નિત એ નાજુક તખીયત મારી,

છબીલ—દિલજાન, ખોયું જાન, મારી નયનોના બાણ
 જખમો કીધાં તે કારી—

[૧૫]

રમણ—

અગમ એ જ્ઞાનની વાતો
 વિષારી પંથ પ્રેમીનાં,
 પતંગ જ્યોતિ પરે મોહયો
 અરેરે દેહ બાળી કાં ?
 ચંચળ જ્યમ રંગ સંધ્યાના
 તરંગો વ્યર્થ આશાના,
 ધસે મૃગજાળ નિહાળીને
 મરે મૃગલી રે પ્યાસી કાં ?
 જીવનના જાદુ એવા છે
 વિકારોથી ભરેલા એ,
 ઉઠાવીને મુખે માંડી એ
 સુરંગી મોહ પ્યાલી કાં !

[૧૬]

હંસા—સુખ વૈભવને સાલખી
મનમાની મહેલાત
આજે એ સહુ સાંભળે
પડે લાત પર લાત
સુખની એક ફળી નહિ આશા
ઘોર નીરાશા
કપટ અહા શાં ?
અકસિત ભાગ્ય વીધાતા—સુખં
પાણી માગ્યે પય જ્યાં મલતું
અન્ન તણાં ત્યાં સાસાં—સુખં

(રા. ખંસીધર કુંડલાકર)

અંક બીજો સમાપ્ત.

અંક ત્રીજો.

[૧૭]

વિમુ—તુટતાં દીલના તાર,
 હો સાજન! લાગે નિરસ રણુકાર,
 ખુટતાં ચેતન સાર,
 હો સાજન! વ્યર્થ શરીર શણુગાર,
 જીવન વિણા, વાગે બેએસુરી,
 લાગે શુન્ય સંસાર,
 અળતા જીવને કેમ ઉગારે
 ભાવિના ભણુકાર,—

[૧૮]

અમથા, } ઓ લુચ્ચા નટખટ તરકટ છોડી
 છબીલ } જાને ધરની ખહાર તું,
 અમથા—તજ ખટખટ સહુ તું દેને,
 છબીલ—કહું તે જટ સમજ લેને
 નહીં તો ઝાડુ મારશું—લુચ્ચાં
 વકીલ—વીલની રૂપે મીલકત મારી હું સાચો હકદાર,
 અમથા—માલ બાપનો સમજ આવ્યો મુરખના સરદાર,
 વેધ—વકીલ ઠરે વારસ તો હું પણ
 કઈ હકનો પોકાર, કારણ કે બેકાર છું
 અમથા—લગન હજી કરવા છે બીજા,
 નથી થયો નાપાસ,
 વેધ—સત્રીપાતના છે આ ચાળા,
 ઠાઠડી બાંધો ખાસ.
 છબીલ—સાજનીયા થઈ ચાલો સર્વે,
 માંડવડા મોઝાર,
 ખુદાની ચોરી બાંધશું—ઓ

(૨૦)

૧૯૫

રમણ—

પુરુષ સ્વચ્છંદી થઈ ફરે
સેવે ભલે પરનાર
નારીના દુર્લાબ્યમાં
લખી ક્ષમા ન લગાર
સાર જીવનમાં નાહી
અરેરે દાંભિક જગ વ્યવહાર
આશ્રય વિણ આથડતી આજે
પતિતા બની લાચાર—અરેરે
ન્યાય નિતિ વિસારી દુનિયા
કરતી અત્યાચાર
નિષ્કુર જગ મયાંદ પ્રજાજે
અખાગાનો અવતાર—અરેરે

